

Wyrok z dnia 19 lipca 2001 r.

II UKN 490/00

Okresy zatrudnienia, od których uzależnione są szczególne uprawnienia emerytalne dla pracowników kolejowych na podstawie art. 40 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.), ustalane są w stosunku do osoby, która osiągnęła wiek emerytalny po wejściu w życie tej ustawy, według zasad określonych w niej, a nie w przepisach obowiązujących w dacie wykonywania zatrudnienia.

Przewodniczący SSN Andrzej Kijowski, Sędziowie: SN Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), SA Kazimierz Josiak.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 19 lipca 2001 r. sprawy z wniosku Ryszarda S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w J. o emeryturę kolejową, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 31 maja 2000 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 16 września 1999 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w J. odmówił przyznania wnioskodawcy Ryszardowi S. prawa do emerytury kolejowej wobec braku wymaganego piętnastoletniego okresu zatrudnienia na kolei.

Odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krośnie z dnia 16 lutego 2000 r. [...]. Sąd ustalił, że wnioskodawca, urodzony 17 lipca 1939 r., osiągnął wymagany przepisem art. 40 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) wiek emerytalny 60 lat, natomiast nie spełnia warunku posiadania piętnastoletniego okresu zatrudnienia na kolei. Okres ten wynosi 12 lat 2 miesiące i 2 dni. Żądanie wniosko-

dawcy doliczenia okresu pełnienia funkcji sekretarza Komitetu Zakładowego PZPR od 1 grudnia 1969 r. do 30 listopada 1974 r. nie może być uwzględnione, gdyż przepisy art. 44 i 45 powołanej ustawy nie traktują tego rodzaju pracy jako zatrudnienia na kolei.

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy od tego wyroku, Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 31 maja 2000 r. [...] oddalił apelację. Sąd Apelacyjny uznał, że zgodnie z art. 186 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) uprawnienia wnioskodawcy do emerytury kolejowej oceniane są na podstawie przepisów tej ustawy, gdyż pod jej rządem wnioskodawca osiągnął wiek emerytalny. Przepisy art. 44 i 45 nie przewidują możliwości zaliczenia do okresu pracy na kolei okresu pełnienia funkcji w organizacji partyjnej, a bez doliczenia tego nie został spełniony warunek określony w art. 40 pkt 2.

Wyrok ten zaskarżył kasacją wnioskodawca i wskazując jako podstawę kasacji naruszenie prawa materialnego - art. 40 i 41 w związku z art. 44 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie żądania przyznania emerytury. W uzasadnieniu kasacji wnioskodawca podniósł, że błędem było nieuwzględnienie okresu pełnienia funkcji sekretarza Komitetu Zakładowego PZPR, gdyż okres pełnienia takiej funkcji jest wymieniony w art. 44 pkt 4 powołanej ustawy jako okres równorzędny z okresem zatrudnienia na kolei. Wynika to z treści przepisu art. 6 ust. 1 pkt 10, na podstawie którego uwzględnia się, jako okresy składkowe, okresy świadczenia pracy po 1956 r. na rzecz organizacji politycznych i związków zawodowych nielegalnych w rozumieniu przepisów obowiązujących do kwietnia 1989 r. Przepisy te są odpowiednikami nieobowiązujących już przepisów art. 4 ust. 1 pkt 3c ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz.U. Nr 3, poz. 10 ze zm.) i art. 7 pkt 5c ustawy z dnia 28 kwietnia 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz.U. Nr 23, poz. 99 ze zm.). Nowa ustawa wprowadziła niekorzystne zmiany dla grup ubezpieczonych, do których należy wnioskodawca. Jego zdaniem powinien on korzystać z ochrony praw nabytych. Wynika to z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 1999 r., w którym stwierdza się, że zmiany wprowadzone przez ustawodawcę nie dotyczą osób, które w dniu wejścia w życie ustawy ukończyły 50 lat. Wnioskodawca ukończył 50 lat przed dniem wejścia w

życie ustawy i spełnia wszystkie przesłanki do uzyskania emerytury kolejowej.

Sąd Najwyższy zważy, co następuje:

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zapewnia w art. 186 ust. 3 ochronę praw nabytych. Zgodnie z tym przepisem zachowują prawo do świadczeń osoby, które przed wejściem w życie ustawy spełniły wszystkie warunki do ich uzyskania na podstawie przepisów dotychczasowych. Wnioskodawca nie może skutecznie powoływać się na prawa nabyte, bowiem do dnia wejścia w życie powołanej ustawy nie spełniał warunku osiągnięcia wieku emerytalnego 60 lat wymaganego przepisem art. 11 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 kwietnia 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin. Wiek ten osiągnął dopiero po wejściu w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Według zasad ogólnych określonych w tej ustawie wiek emerytalny dla mężczyzn wynosi 65 lat. Uprawnienia do uzyskania emerytury w wieku niższym od wymaganego zostały uregulowane w Dziale II Rozdziale 2 dotyczącym ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r., a więc osób, które przed dniem wejścia w życie ustawy ukończyły 50 lat. Przepis art. 40, dotyczący emerytur pracowników kolejowych, jest zamieszczony w tym rozdziale i wnioskodawca mógłby skorzystać z przewidzianych w nim uprawnień, gdyby spełnił określone warunki. Jednym z tych warunków jest okres zatrudnienia na kolei wynoszący piętnaście lat łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia na kolei, o których mowa w art. 44 - 45.

Wnioskodawca nie kwestionuje faktu, że okres jego zatrudnienia na kolei zdefiniowany w art. 42 i 43 jest krótszy od wymaganego. Powołuje się natomiast na okres równorzędny z zatrudnieniem na kolei określony w art. 44 pkt 4. Przepis ten stanowi, że za okresy równorzędne z okresami zatrudnienia na kolei uważa się okresy zatrudnienia lub pełnienia funkcji z wyboru w związkach zawodowych w czasie bezpłatnego urlopu udzielonego pracownikowi na ten cel. Wyraźne brzmienie tego przepisu wyklucza uznanie za równorzędne z zatrudnieniem na kolei pełnienie funkcji w partiach politycznych, bowiem jest w nim mowa tylko o związkach zawodowych. Przepisy art. 44 i 45 wymieniają okresy równorzędne i zaliczalne w sposób wyczerpujący i nie może być uznany za okres zatrudnienia na kolei okres działalności niewymieniony w którymś z tych przepisów.

Powoływanie się na przepis art. 6 ust. 1 pkt 10 jest nieporozumieniem. W art. 6 wymienione są w sposób wyczerpujący okresy składkowe uwzględniane przy ustalaniu prawa do świadczeń i ich wysokości. Wymieniony jest między innymi okres pracy w nielegalnych do kwietnia 1989 r. organizacjach politycznych i związkowych. Wnioskodawca nie pracował w tego rodzaju organizacji, a ponadto okres pełnienia przez niego funkcji w organizacji partyjnej został uznany za okres składkowy na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1 jako okres ubezpieczenia pracowniczego. Okres ten został uwzględniony przy ustalaniu spełnienia innego niż okres zatrudnienia na kolei warunku określonego w art. 40 pkt 2, a mianowicie warunku posiadania okresów składkowych i nieskładkowych wynoszących łącznie dla mężczyzn 25 lat.

Jako okresy zatrudnienia na kolei uwzględniane są tylko te okresy składkowe i nieskładkowe, które wymienione są w art. 43, 44 i 45. Powołany w kasacji przepis art. 41 stanowi, że przy ustalaniu prawa do emerytury kolejowej uwzględnia się okresy pracy na kolei i pracy równorzędnej z pracą na kolei oraz okresy zaliczalne do pracy na kolei, będące okresami składkowymi lub nieskładkowymi w rozumieniu ustawy. Nie rozszerza on okresów zatrudnienia na kolei o inne okresy składkowe lub nieskładkowe lecz wprowadza ograniczenia co do uwzględniania okresów wymienionych w art. 43, 44 i 45 w sytuacji, gdy w konkretnym przypadku działalność odpowiadająca dyspozycji któregoś z tych przepisów nie jest wymieniona w art. 6 i 7 ustawy jako okres składkowy lub nieskładkowy. W przypadku wnioskodawcy występuje sytuacja odwrotna, bowiem sporny okres jest okresem składkowym w rozumieniu ustawy, nie jest natomiast okresem zatrudnienia na kolei. Przepis art. 41 nie miał więc zastosowania do wnioskodawcy.

Bezzasadny jest zarzut, że uwzględnienie spornego okresu jako równorzędnego z zatrudnieniem na kolei powinno nastąpić na zasadach określonych w art. 4 ust. 1 pkt 3c ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin, która to ustawa obowiązywała w czasie pełnienia przez wnioskodawcę funkcji w organizacji partyjnej. Ani ta ustawa, ani żadna z kolejnych ustaw regulujących prawa do świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego lub ubezpieczenia społecznego nie uznawała określonych każdorazowo warunków dotyczących okresów zatrudnienia za samodzielne prawa, które można traktować jako prawo nabyte. Prawo do świadczeń było zawsze uzależnione od jednoczesnego spełnienia wszystkich wymaganych warunków. Zasada ochrony praw nabytych jest zachowana, jeżeli przy przyznawaniu prawa do świadczeń stosuje się przepisy obowiązujące w

dacie spełnienia ostatniego z wymaganych warunków. Zasadzie tej odpowiada przepis zamieszczony w art. 186 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W konsekwencji okresy zatrudnienia, od których uzależnione są szczególne uprawnienia emerytalne, ustalane są w stosunku do osoby, która osiągnęła wiek emerytalny po wejściu w życie tej ustawy, według zasad określonych w ustawie a nie w przepisach obowiązujących w dacie wykonywania tego zatrudnienia. Według tych zasad warunek piętnastoletniego okresu zatrudnienia określony w art. 40 pkt 2 nie został w przypadku wnioskodawcy spełniony.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy w oparciu o przepis art. 393¹² KPC oddalił kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw.

=====